

УДК 002.2:069.5–027.551:793.3.071.2(092):027.54(477.411) НБУВ

DOI: [https://doi.org/10.18524/2707–3335.2021.2\(26\).245122](https://doi.org/10.18524/2707–3335.2021.2(26).245122)

Рудакова Юлія Костянтинівна,

кандидат історичних наук,
старший науковий співробітник
Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського
Голосіївський пр., 3, Київ, 03039, Україна
тел.: (044) 288 13 85
e-mail: vsrv@nbuv.gov.ua
ORCID: 0000–0003–1159–9429

Бондарчук Анна Володимирівна,

молодший науковий співробітник
Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського
Голосіївський пр., 3, Київ, 03039, Україна
тел.: (044) 288 13 85
e-mail: vsrv@nbuv.gov.ua

КНИГИ З КОЛЕКЦІЇ СЕРЖА ЛИФАРЯ У ФОНДІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ ІМ. В. І. ВЕРНАДСЬКОГО

У публікації представлено інформацію про раритети з колекції визначного українського митця, колекціонера та бібліофіла Сержа Лифаря у фонді відділу стародруків та рідкісних видань НБУВ. Подано дані про шлях надходження книг до НБУВ, книжкові знаки С. Лифаря, проаналізовано основні хронологічні та тематичні характеристики зібрання. Наведено особливості окремих примірників колекції. Інформацію доповнює список із короткими описами і діючими шифрами книг.

Ключові слова: книжкове зібрання, колекціонування, бібліофільство, книжкові знаки.

Серед великих імен, вписаних золотими літерами на сторінках історії світової цивілізації, але впродовж тривалого часу забутих або заборонених на батьківщині, почесне місце займає ім'я киянина Сержа (Сергія Михайловича) Лифаря (1905–1986). Він був відомий як унікально талановитий танцівник, хореограф–постановник, вчитель–балетмейстер, а також художник, пристрасний колекціонер, бібліофіл, кавалер ордена Почесного легіону, володар «Золотого черевичка»... У 1923 р. він нелегально виїхав із радянського Києва, прожив значну частину життя й період злету слави у Франції, але не став її громадянином, пам'ятаючи та цінуючи київське походження [цікаві факти про походження С. Лифаря див.: 4].

Коло спілкування «бога танцю», як називали С. Лифаря, було неосяжним. Серед його знайомих і друзів були художники, композитори, політики, представ-

ники аристократії. Завдяки своїй професійній діяльності він багато подорожував світом. Його особистий архів, бібліотека та колекція предметів культури, які він збирав упродовж десятиліть, весь час поповнювалися фотографіями, афішами, художніми творами, сувенірами, цінними книжковими пам'ятками, листуванням із відомими сучасниками. Знаючи його пристрасть до колекціонування книжок, друзі та знайомі періодично дарували йому раритетні видання.

Очевидно Серж Лифар був надзвичайно сентиментальною людиною. Впродовж свого життя він турботливо зберігав усі дорогі серцю речі – від творів мистецтва та сценічних костюмів до побутових предметів. Однак обставини життя змусили його продати частину колекції, зокрема частину бібліотеки. Різними шляхами фрагменти його книгозбірні потрапили в Україну, осівши у сховищах київських музеїв і бібліотек.

Згідно з останньою волею С. Лифаря, предмети з його особистого зібрання після його смерті мали бути передані в дарунок його рідному місту. Його вдова графиня Ліліан Алефельдт-Лорвіг вела перемовини з українськими дипломатами про створення музею С. Лифаря у Києві, проте їй запропонували передати речі до зібрання великого музею для створення постійної виставки. В 1990–2000-х рр. кількома траншами частини його колекцій і особистих речей надійшли до Музею історії Києва та Національного музею історії України. Музей історії Києва отримав загалом близько 1700 книг, аркушів і зошитів із особистого архіву С. Лифаря, зокрема стародруки XVI–XVIII ст., серед яких – раритетні московський Часовник Івана Федорова 1565 р. [6] і московську Азбуку В. Бурцова 1637 р., а також прижиттєві видання класиків світової літератури, паризькі видання праць самого С. Лифаря тощо. До Національного музею історії України було передано близько 1500 предметів: театральні афіші, костюми до найвідоміших ролей, ескізи костюмів і декорацій, фотографії, меморіальні речі, особисті малюнки С. Лифаря та ін. [більше інформації – на сайті музею: 7].

Понад 800 книжок із колекції С. Лифаря нині зберігаються у відділі мистецтв Публічної бібліотеки імені Лесі Українки [детальніше – на сайті бібліотеки: 2]. Інформацію про обставини, за яких ці книги потрапили до бібліотеки, та друкований каталог вміщено у виданні «Книжкова колекція Сержа Лифаря: каталог» [3].

У фонді Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського (далі – НБУВ), а саме у збірці відділу стародруків та рідкісних видань представлено півсотні книг із провенієнціями С. Лифаря (список вміщено наприкінці публікації). Ці раритети надійшли до книгозбірні особливим шляхом – у складі колекції барона Едуарда Фальц-Фейна, який купив частину бібліотеки С. Лифаря на аукціоні в Монте-Карло та подарував її НБУВ у 1981 р. разом із невеликим фрагментом власного зібрання. Барон Е. Фальц-Фейн (1912–2018), племінник засновника всесвітньо відомого заповідника «Асканія-Нова» на Херсонщині, все життя збирав історико-культурні пам'ятки, пов'язані з батьківщиною за місцем народження, та значну їх частину повернув у Росію та в Україну.

Книги С. Лифаря у складі колекції Е. Фальц-Фейна нескладно виокремити завдяки його власницьким знакам: печаткам, паперовим наліпкам, автографам, дарчим написам тощо. Майже всі книги танцівника промарковані його печаткою, яка містить напис «Lifar», обрамлений лавровим вінком і увінчаний зображенням арфи.

Лл. 1

Лл. 2

Два інші круглі штампи, якими він користувався, представлено на сторінках згаданого вище видання «Книжкова колекція Сержа Лифаря». Деякі книжки мають паперову наліпку з написом «Serge Lifar / Maitre De Ballet Opera / Paris, France», а також його автографи «Собрание Сергея Лифаря», «Сергей Лифарь». Власницькі знаки проставлено переважно на форзацних (верхніх або нижніх) і авантитульних аркушах. Очевидно, бібліофіл Лифар дбайливо ставився до своїх книжок і не розміщував печатки чи наліпки на друкованому тексті.

Відомо, що книжкове зібрання С. Лифаря почалося з того, що він викупив у французького уряду особистий архів і бібліотеку іншого яскравого представника мистецького середовища та пристрасного бібліофіла Сергія Дягілева (1872–1929), антрепренера, засновника Російських сезонів у Парижі та «Російського балету Сергія Дягілева», солістом якого і був Серж Лифар. Про це він сам писав у книзі «Моя зарубежная пушкиниана. Пушкинские выставки и издания» [5, с. 26 і наст.]. Книжки з колекції Е. Фальц-Фейна не містять жодних власницьких знаків С. Дягілева, тому візуально важко встановити, чи належали вони до його збірки, чи увійшли до колекції С. Лифаря пізніше. Натомість інші власницькі знаки на їх сторінках привідкривають їхню історію побутування.

Загалом книжки С. Лифаря з колекції НБУВ датуються XVII – початком XX ст. Серед них переважають російськомовні видання XVIII–XIX ст. Крім того, у збірці представлено п'ять кириличних стародруків старослов'янською мовою,

одне старообрядницьке видання XIX ст., чотири іноземні стародруки нідерландською та французькою мовами.

Визначне місце як у збірці, так і в серці С. Лифаря займала «Пушкініана», його «спадок» від С. Дягілева. Колекція НБУВ містить семитомник творів О. С. Пушкіна з поміткою «издание общества для пособия нуждающимся литераторам и ученым, под редакцией и с объяснительными примечаниями П. О. Морозова», надрукований у 1887 р. в Петербурзі в друкарні О. С. Суворіна. Є також прижиттєве видання творів поета – 1835 р. з друкарні Імператорської Російської Академії в Петербурзі, представлене на пушкінській виставці в Парижі в 1937 р., головним організатором якої був сам С. Лифар, про що свідчить спеціальна наліпка на нижньому форзаці примірника.

Ил. 3

Подібна наліпка міститься також на примірнику видання антології російської поезії «Anthologie russe» Е. Дюпре де Сен-Мора (Париж, 1823), в якій, серед іншого, опубліковано перший переклад французькою мовою фрагмента поеми «Руслан і Людмила». «Пушкініану» також доповнюють «Очерки к Борису Годунову» К. Шрейдера (СПб., сер. XIX ст.), «Альбом московской пушкинской выставки 1880 года» з фотогравюрами та фотолітографіями М. М. Панова (Москва, 1887) та «Пушкинский сборник» (СПб., 1899), виданий із нагоди столітнього ювілею поета. Примірник «Очерков к Борису Годунову» має наліпку відомої «Библиотеки для чтения П. И. Крашенинникова», яка діяла в 50-х – середині 60-х рр. XIX ст., із № 14680 [детальніше про зображення книжкового знаку та інформація про петербурзького книгопродавця П. І. Крашеніннікова – див.: 1, с. 243–244].

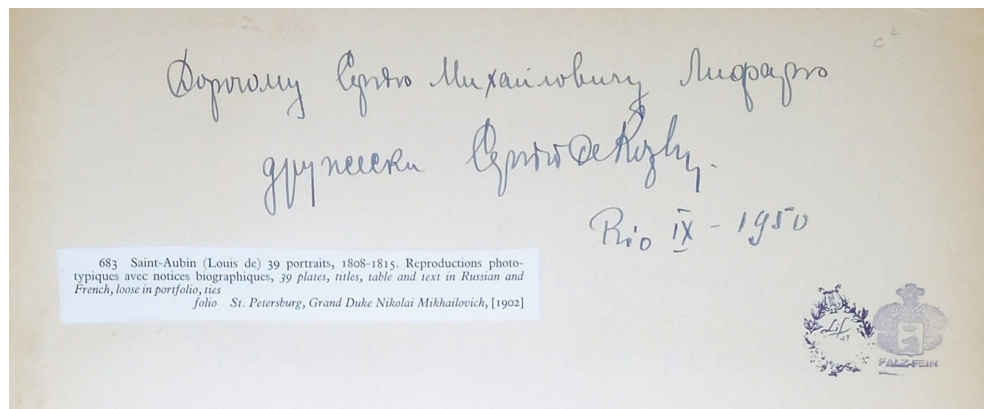
Належне місце у збірці С. Лифаря займали також видання творів інших російських письменників: вірші В. А. Жуковського (Т. 1–9. СПб., 1849), А. А. Фета (СПб., 1856), М. Ю. Лермонтова (СПб., 1842), «Московские элегии»

М. О. Дмитрієва (М., 1858), байки І. А. Крилова (СПб., 1864), твори Г. Р. Державіна (СПб., 1835).

Примірник елегій містить авторський дарчий напис княгині Аделаїді Михайлівні Баратаєвій (вірогідно дочці відомого масона та нумізмата Михайла Петровича Баратаєва/Бараташвілі), датований у Москві 17 серпня 1858 р. Примірник видання творів Г. Р. Державіна примітний написом на авантитуллі «Да Державинъ тоже былъ поетъ», зробленим невідомим читачем, а також екслібрисом «Изъ Библиотеки Анны Александровны урожденной Сталь» (вірогідно з баронського роду Сталь фон Гольштейнів), наклеєним на звороті титульного аркуша. Знайшлося у бібліотеці місце й для видання про Г. Р. Державіна авторства Я. К. Грота обсягом понад тисячу сторінок, виданого в 1880 р. в Санкт-Петербурзі у друкарні Академії наук.

Українська література представлена повним зібранням творів М. В. Гоголя, надрукованим із його життєписом, портретами та ілюстраціями Товариством М. О. Вольф близько 1910 р., а також унікальним двотомним виданням «Записки о жизни Николая Васильевича Гоголя» П. О. Куліша, опублікованим у Санкт-Петербурзі в 1856 р.

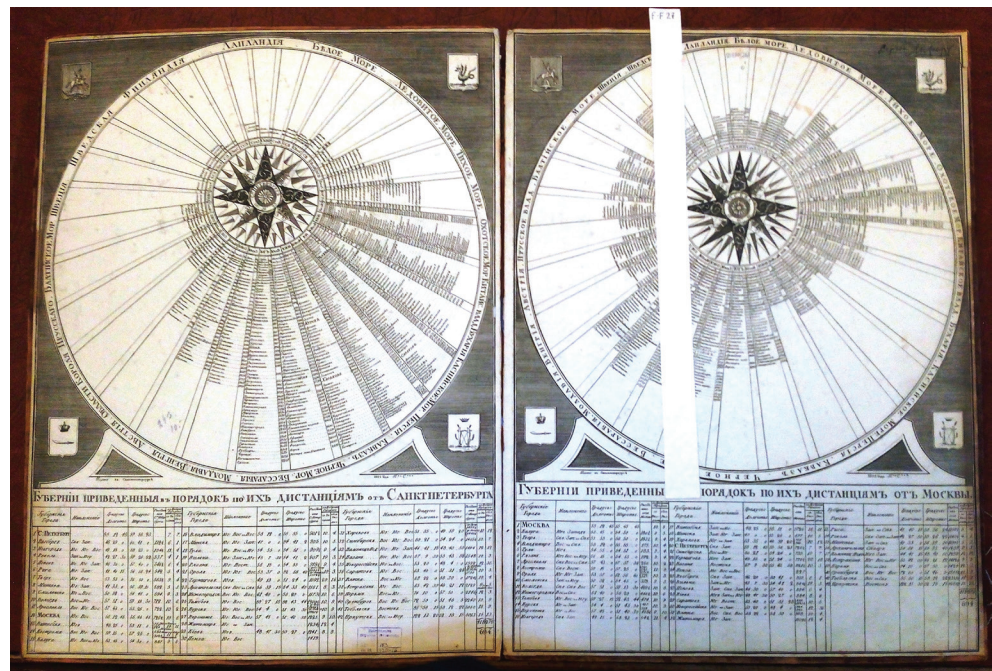
Збирав С. Лифар різноманітні художні літографічні альбоми, великоформатні видання з портретами, кресленнями, картами тощо. Примірник одного з таких видань – «Тридцать девять портретов 1808–1815 г. Фототипические воспроизведения с биографическими очерками» Л. де Сент-Обена (СПб., 1902) містить на титульному аркуші дарчий напис: «Дорогому Сергею Михайловичу Лифарю дружески Сергей де [...] Rio IX-1950».

Ил. 4

У книжковій колекції С. Лифаря знайшли також місце начерки з російської імперської історії, географії, описи місцевостей, збірники указів. Наприклад, «Физическое описание Таврической области, по ее местоположению, и по всем трем царствам природы» К. Л. Габлиця, надруковане в Санкт-Петербурзі

в 1785 р. Цікавим є видання «Вид Всероссийской Империи, показывающий положение и расстояние всех ее городов в разсуждении обеих ее столиц Москвы и Санкт-Петербурга» (СПб., 1801), котре являє собою великоформатну схему з двох частин, наклеєну на картонні кришки.

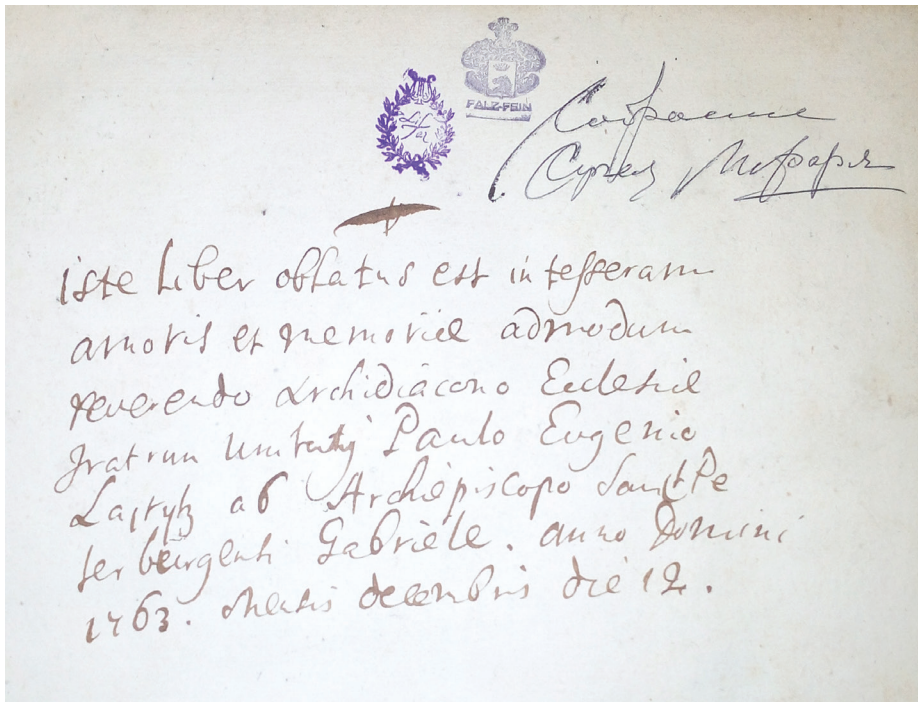
Ил. 5

Церковна тематика представлена декількома примірниками стародруків різними мовами та шрифтами. Гражданським шрифтом опубліковано у Москві в 1784 р. два томи видання популярного твору баварського письменника та проповідника, єзуїта Ієремії Дрекслея «Іліотропіон» у перекладі з латинської мови святителя Іоанна Максимовича, чернігівського архієпископа, пізніше митрополита тобольського та всього Сибіру. Перший том містить наліпку букіністичного магазину петербурзького видавця, книгопродавця та бібліофіла В. І. Клочкова [про В. І. Клочкова (1861–1915), його букіністичний магазин і книжкові знаки див.: 1, с. 238–242].

Кириличні стародруки, традиційно оправлені в шкіру з тисненням, мають різний стан збереженості. Старообрядницький Октоїх, вірогідно другої чверті XIX ст., є передруком московського видання 1649 р. Два друки московського Друкарського Двору 1645 і 1656 рр., відповідно Мінея святкова та загальна та Тріодь пісна, містять рукописні аркуші на початку, якими замінено втрачені оригінальні початкові аркуші примірників. Київський Псалтир 1715 р. прикрашений традиційною гравірованою фортою з зображеннями Успіння Богородиці

та Києво-Печерського Успенського собору. На нижньому форзаці Псалтиря приклеєна бібліотечна марка та проставлений штамп: «Николай Сергеевич Большаковъ. Москва, Старая площадь, у Ильинскихъ воротъ». Большакови були відомими московськими книготорговцями та антикварами. М. С. Большаков у 1906 р. успадкував букіністичну фірму від свого батька Сергія Тихоновича, який своєю чергою продовжував справу свого батька, старообрядця, букініста та антиквара, комісiонера Рум'янцевського музею Тихона Федоровича Большакова (1794–1863). Фірма Большакових закрилася після 1917 р.

Належне місце в колекції займають декілька видань Біблії. Найбільш раннім є перше московське видання 1663 р. Ще одна московська Біблія датується 1762 р. На форзацному аркуші її примірника є напис латинською мовою «Iste Liber oblatus est in tesseram amoris et memoriae admodum reverendo Archidiacono Ecclesiae Fratrum Unitatij Paulo Eugenio Lacryt[us] ab Archiepiscopo Sanct Peterburgensi Gabriele. Anno Domini 1763. Mensis decembris die 12.». Переклад: «Цю книгу надано на знак любові та дружби вельми достойному архідиякону церкви братів-унітаріїв Павлові Євгену Лакриту від архієпископа Санкт-Петербурзького Гавриїла. Року Божого 1763 місяця грудня 12 дня». Як свідчить напис, дарувальником виступив архієпископ Санкт-Петербурзький Гавриїл (Кременецький) (1707–1783; з 1770 р. – митрополит київський і галицький).

Іл. 6

Нарешті наявний неповний комплект рідкісного видання Біблії, здійсненого в Нідерландах на замовлення російського царя Петра I: два томи Нового Завіту, надрукованого в 1717 р. у Гаазі (видавець – Johannes van Duren), оправлені разом, а також другий і третій томи чотиритомного видання Старого Завіту, надрукованого в 1721 р. в Амстердамі без зазначення видавця. Відомо, що видання планувалося як двомовне у дві шпальти: нідерландською та церковнослов'янською мовами. Незвичною особливістю латинського тексту є друк виключно великими літерами. Кириличний текст повинен був додруковуватися в Росії. Відповідно до англomовного пояснення до аукціонного лоту, наклеєного на звороті верхньої кришки другого тому Старого Завіту, 600 примірників Біблії було відправлено морем в Санкт-Петербург, в результаті велика їх частина зазнала пошкодження від морської води; після смерті Петра I майже весь наклад було знищено православним духовенством. У наявних примірниках немає друку кириличним шрифтом, однак деякі описи в електронних каталогах містять помітки про наявність тексту старослов'янською мовою, тобто вірогідно якась частина накладу все ж була доповнена, як і планувалося, церковнослов'янським текстом [детальніше про примірники видань Біблії – див.: 8].

Були в книжковому зібранні С. Лифаря й інші раритети, зокрема ті, що мають безпосереднє відношення до історії українського книгодрукування. «Відпущені на волю», як висловлювався сам С. Лифар, вони стали надбанням світу. Значна частина книжкової колекції, особистих речей і меморіальних предметів великого танцівника опинилася у київських бібліотечних і музейних збірках. Таким чином, фрагменти його спадщини об'єдналися хоч не у стінах однієї установи, але в межах одного рідного міста цього визначного українського митця, колекціонера та бібліофіла. Ті фрагменти його книгозбірні, які замість нього повернулися в Україну, стали частиною національного надбання, дбайливо зберігаються та здатні відкрити допитливому читачу нові грані особистості свого колишнього власника – нашого великого співвітчизника Сержа Лифаря. Загальний огляд всієї його збірки ще чекає своїх дослідників, і надана нами інформація про раритети найбільшої української книгозбірні знайде там своє належне місце.

Список книг із провенієнціями С. Лифаря у складі колекції Е. Фальц-Фейна

1. Миняя общая. – М. : Печ. двор, 1645. – F-F 11 (тут і далі подаємо діючі шифри книг).
2. Библия. – М. : Печ. двор, 1663. – F-F 20.
3. Библия. – М. : Синодальная тип., 1762. – F-F 22.
4. Трїодъ, си есть Трипеснец. – М. : Печ. двор, 1656. – F-F 28.
5. Псалтир. – Київ : Друк. Киево-Печер. лаври, 1715. – F-F 58.
6. Царственный летописец, содержащий российскую историю. – СПб. : тип. Акад. наук, 1772. – F-F 10.
7. Маркевич А. И., Плотто В. К. Чертежи всем полковым и батарейным орудиям, их лафетам ... сочинены ... Подполковником Маркевичем и Артиллерии Майором Бароном Плотто. – [Ч. 1]. – СПб., 1805. – F-F 14.

8. Плотто В. К. Чертежи пантонной фуры переднему и заднему ходам, пантону с его принадлежностью ... сочинены ... Артиллерии Подполковником Бароном Плотто. – СПб., 1807. – Ч. 2. – F-F 13.
9. Габлиц К.-Л. Физическое описание Таврической области, по ее местоположению, и по всем трем царствам природы. – СПб. : Императ. тип., у И. Вейтбрехта, 1785. – F-F 23.
10. Письма Петра Великого писанные к генерал-фельдмаршалу ... графу Борису Петровичу Шереметеву. – М. : тип. ун-та, 1774. – F-F 26.
11. Вид Всероссийской Империи, показывающий положение и расстояние всех ее городов в рассуждении обеих ее столиц Москвы и Санкт-Петербурга. – СПб., 1801. – F-F 27.
12. Екатерина II. Наказ ее императорского величества Екатерины Второй ... данный Коммиссии о сочинении проекта Нового Уложения. – СПб. : тип. Акад. наук, 1770. – F-F 39.
13. Варлаам (Петров-Лавровский В. П.). Краткое показание о бывших как в Тобольске, так и во всех сибирских городах и острогах ... воеводах и губернаторах. – Тобольск : тип. у В. Корнильева, 1792. – F-F 40.
14. Указы ... императрицы Екатерины Алексиевны и государя императора Петра Второго состоявшиеся с 1725 генваря с 28 числа по 1730 год. – СПб. : тип. Акад. наук, 1743. – F-F 41.
15. Екатерина II. Ее имп. величества Наказ Коммиссии о сочинении проекта Нового Уложения. = Ihrer Kaiserlichen Majestat Instruction für die zu Verfertigung des Entwurfs zu einem neuen Gesetz-Buche verordnete Commission. – М. : тип. ун-та, 1767. – F-F 48.
16. Гельтергоф Ф. Российский целлариус, или этимологический российский лексикон. = Der Russische Cellarius, oder etymologisches russisches Wörterbuch. – [М.] : тип. Моск. ун-та, 1771. – F-F 53.
17. Московский телеграф [издаваемый Николаем Полевым]. – [Ч. 31]. – № 2. Янв. – М., 1830. – F-F 55.
- 18–19. Дрексель И. Илиотропион, то есть обращение Солнца, или Созерцание воли человеческой с волею Божескою. Перевод с латинского [Иоанна Максимовича]. – Ч. 1–2. – М. : тип. ун-та, у Н. Новикова, 1784. – F-F 57/1, F-F 57/2.
20. Het Nieuwe Testament, ofte Alle boecken des Nieuwen Verbondts onses Heeren Jesu Christi. Gedrukt door last van zyn Czaarse Majesteyt Petrus den Eersten, Keyser van Groot en Kleyn Russlandt. – V. 1–2. – In 'sGravenhage: By Johannes van Duren, 1717. – F-F 60/1–2.
- 21–22. Het Oude Testament. Gedrukt door last van zyne Czaarse Majesteyt Petrus den Eersten, Keyser van Groot en Klein Russlandt. – V. 2–3. – T'Amsterdam, 1721. – F-F 21/2, F-F 21/3.
23. Dupré de Saint-Maure J. P. E. Anthologie russe, suivie de poésies originales. – Paris : Chez C. J. Trouvé imprimeur-libraire, 1823. – F-F 31.
24. Октоих. Гл. 1–4. – [М.: Друк. Єдиновірців, не раніше 1833 р.]. – F-F 4.
25. Булгаков Ф. И. П. А. Федотов и его произведения. – СПб. : тип. А. С. Суворина, 1893. – F-F 1.
26. Крылов И. А. Басни в IX книгах. С биографією, написаною И. А. Плетневым. – 8-е полное изд. – СПб.: тип. Гогенфельдена и К°, 1864. – F-F 2.
27. Альбом московской пушкинской выставки 1880 года. Второе издание Общества любителей российской словесности под ред. Льва Поливанова. – М. : тип. Т. И. Гаген, 1887. – F-F 3.
28. [Шрейдер К.] Очерки к Борису Годунову. – [СПб.] : Литогр. М. Тюлева, [сер. XIX ст.]. – F-F 9.
29. Лебедев А. И. Во всех ты, душенька, нарядах хороша. Рис. А. Лебедев. Изд. Д. Г. – СПб., 1861. – F-F 16.
30. Сент-Обен Л. Тридцать девять портретов 1808–1815 г. = Trente-neuf portraits 1808–1815. – СПб.: Экспедиция заготовления гос. бумаг, 1902. – F-F 24.
- 31–32. Художественный литографический альбом, издан трудами и тщанием любителей изящных искусств. – [Т. 1–2]. – М. : Литогр. К. Тромонина, 1846. – F-F 25/1, F-F 25/2.
33. Грот Я. К. Жизнь Державина по его сочинениям и письмам и по историческим документам. – СПб. : тип. Императ. Акад. наук, 1880. – F-F 30.
- 34–37. Пушкин А. С. Сочинения. Издание общества для пособия нуждающимся литераторам и ученым. – Т. 1–7. – СПб. : тип. А. С. Суворина, 1887. – F-F 32/1–2, F-F 32/3–4, F-F 32/5–6, F-F 32/7.

38. Пушкин А. С. Стихотворения. – Ч. 4. – СПб. : тип. Императ. Рос. Акад., 1835. – F-F 33.
- 39–40. [Кулиш П. А.] Записки о жизни Николая Васильевича Гоголя, составленные из воспоминаний его друзей и знакомых и из его собственных писем. – Т. 1–2. – СПб. : тип. А. Якобсона, 1856. – F-F 34/1, F-F 34/2.
41. Пушкинский сборник (в память столетия дня рождения поэта). С офортом профессора В. В. Матэ. – СПб. : тип. А. С. Суворина, 1899. – F-F 35.
42. Державин Г. Р. Сочинения. – Ч. 4. – СПб. : тип. А. Смирдина, 1834. – F-F 43.
- 43–47. Жуковский В. А. Стихотворения. – Изд. 5-е. – Т. 1–9. – СПб. : тип. В. Гаспера, 1849. – F-F 46/1–2, F-F 46/3–4, F-F 46/5, F-F 46/6–7, F-F 46/8–9.
48. Гоголь Н. В. Полное собрание сочинений. Под ред. П. В. Быкова. С жизнеописанием писателя. – 3-е стереотип. изд. – СПб. ; М. : Изд. Товарищества М. О. Вольф, [1910]. – F-F 47.
49. Фет А. А. Стихотворения. – СПб. : тип. Э. Праца, 1856. – F-F 51.
50. Дмитриев М. А. Московские элегии. – М. : тип. В. Готье, 1858. – F-F 52.
51. Лермонтов М. Ю. Стихотворения. – Ч. 1–3. – СПб. : тип. И. Глазунова и Комп, 1842. – F-F 56.
52. Бруни Ф. А. Очерки событий из российской истории. – Тетради 1–2. – СПб. : О-во поощрения художников, 1839. – F-F 59.

Список використаних джерел і літератури

1. Дениско Л. М. Книжкові знаки на книгах із колекції рідкісних видань Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : каталог / Л. М. Дениско, Ю. К. Рудакова. – Київ, 2017. – 350 с. – Відомості доступні також через Інтернет: <https://bit.ly/3nmRDPX> (дата звернення: 31.05.2021).
2. Книжкова колекція Сержа Лифаря [Електронний ресурс] : [віртуальна виставка] // Публічна бібліотека імені Лесі Українки : офіц. сайт. – Електрон. дані. – Україна, 2020, 16 лип., 13:05. – Режим доступу: http://lifar.lukl.kyiv.ua/book_collection.html (дата звернення: 22.04.2021). – Загол. з екрана.
3. Книжкова колекція Сержа Лифаря : каталог. – Київ, 2006. – 72 с. : іл. – Електрон. аналог друк. вид.: <https://bit.ly/3GmK1pl> (дата звернення: 08.05.2021).
4. Курінна М. Про національне коріння Сергія Лифаря та його родові зв'язки з Україною / М. Курінна // Краєзнавство. – 2011. – № 4. – С. 255–263. – Електрон. аналог друк. вид.: <https://bit.ly/3vzwJ3J> (дата звернення: 08.05.2021).
5. Лифарь С. Моя зарубежная пушкиниана. Пушкинские выставки и издания / С. Лифарь. – Париж, 1966. – 190 с. : ил. – Електрон. аналог друк. вид. – Режим доступу: <https://dlib.kiev.ua/items/show/606#?c=0&m=0&s=0&cv=0> (дата звернення: 08.05.2021).
6. Люта Т. На історичних перехрестях: провенанс Часовника 1565 р. із колекції Сержа Лифаря / Т. Люта, О. Русина // Academia. Terra Historiae. Студії на пошану Валерія Смоля : у 2 кн. – Київ, 2020. – Кн. 2 : Простори історика. – С. 463–475. – Електрон. аналог друк. вид.: <https://bit.ly/3jrfdd1> (дата звернення: 08.04.2021).
7. Прокопенко М. «Ікар» повертається до Києва: що вас вразить на виставці про Сержа Лифаря [Електронний ресурс] / М. Прокопенко // Нац. музей історії України. – Електрон. дані. – Україна, 2021, 14 квіт. – Режим доступу: <https://bit.ly/3m4gqsi> (дата звернення: 22.04.2021). – Загол. з екрана.
8. Рудакова Ю. К. Примірники Біблії з колекції Сержа Лифаря у фонді Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського / Ю. К. Рудакова // Бібліотека. Наука. Комунікація. Від управління ресурсами – до управління знаннями : матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 5–7 жовт. 2021 р.). – Київ, 2021. – С. 706–710.

References

- [1]. Denysko L. M., Rudakova Y. K. *Knyzhkovi znaky na knykhakh iz kolektsii ridkisnykh vydan Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho: katalog* [Book marks on books from the collection of rare editions of the Vernadsky National Library of Ukraine: catalog]. Kyiv, 2017, 350 p. Available at: <https://bit.ly/3nmRDPX> (accessed 31.05.2021).
- [2]. Knyzhkova kolektsiia Serzha Lyfaria [Serge Lifar's book collection]. *Publichna biblioteka imeni Lesi Ukrainky [Lesya Ukrainka Public Library]*. Available at: http://lifar.lukl.kyiv.ua/book_collection.html (accessed 22.04.2021).

- [3]. *Knyzhkova koleksiia Serzha Lyfaria: kataloh* [Serge Lifar's book collection: catalog]. Kyiv, 2006, 72 p. Available at: <https://bit.ly/3GmK1pl> (accessed 08.05.2021).
- [4]. Kurinna M. Pro natsionalne korinnia Serhiia Lyfaria ta joho rodovi zviazky z Ukrainoiu [Concerning national roots of Sergei Lifar and his kinship ties with Ukraine]. *Kraieznavstvo* [Local Lore Studies], 2011, no. 4, pp. 255–263. Available at: <https://bit.ly/3vzwJ3J> (accessed 8.05.2021).
- [5]. Lifar S. *Moya zarubezhnaya pushkiniana. Pushkinskie vystavki i izdaniya* [My foreign Pushkiniana. Pushkin exhibitions and publications]. Paris, 1966, 190 p. Available at: <https://dlib.kiev.ua/items/show/606#?c=0&m=0&s=0&cv=0> (accessed 8.05.2021).
- [6]. Lyuta T., Rusina O. Na istorychnykh perekhrestyakh: provenans Chasovnyka 1565 r. iz koleksii Serzha Lyfaria [At historical crossroads: provenance of the Horologion of 1565 from the collection of Serge Lifar]. *Academia. Terra Historiae. Studii na poshanu Valerii Smolii* [Academia. Terra Historiae. Studies in honor of Valery Smolii]. Kyiv, 2020, t. 2, pp. 463–475. Available at: <https://bit.ly/3jrfdd1> (accessed 8.04.2021).
- [7]. Prokopenko M. «Ikar» povertaietsia do Kyieva: scho vas vrazyt na vystavtsi pro Serzha Lyfaria [“Icarus” returns to Kyiv: what will impress you at the exhibition about Serge Lifar]. Available at: <https://bit.ly/3m4gqsi> (accessed 22.04.2021).
- [8]. Rudakova Y. K. Prymynyky Biblii z koleksii Serzha Lyfaria u fondi Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho [Copies of the Bible from the Serge Lifar's collection in the fund of Vernadsky National library of Ukraine]. *Biblioteka. Nauka. Komunikatsiia. Vid upravlinnia resursamy – do upravlinnia znanniamy: materialy Mizhnarodnoi naukovoï konferentsii* [Library. Science. Communication. From resources management – to knowledge management: International scientific conference publications]. Kyiv, 2021, pp. 706–710.

Надійшла 30.09.2021 р.

Rudakova Y. K.,

Candidate of Historical Sciences (Ph. D.)

Senior Researcher Officer of the Vernadsky National Library of Ukraine,

3 Holosiivskyi Ave., Kyiv, 03039, Ukraine

тел.: (044) 288 13 85

e-mail: vsrv@nbuv.gov.ua

ORCID 0000-0003-1159-9429

Bondarchuk A. V.,

Research Assistant of the Vernadsky National Library of Ukraine,

3 Holosiivskyi Ave., Kyiv, 03039, Ukraine

тел.: (044) 288 13 85

e-mail: vsrv@nbuv.gov.ua

**BOOKS FROM THE SERGE LIFAR'S COLLECTION
IN THE FUND OF THE VERNADSKY NATIONAL LIBRARY
OF UKRAINE**

Summary

The publication presents information about rarities from the collection of prominent Ukrainian and French artist, collector and bibliophile Serge Lifar (1905–1986) in the fund of the Department of early printed and rare books of the Vernadsky National Library of Ukraine (VNLU). Dancer, choreographer, artist S. Lifar has been collecting personal documents, posters, cultural objects, books, various souvenirs, etc. for decades. He wanted to donate items from his personal collection as a gift to his hometown of Kyiv. In the 1990s and 2000s, parts of his collections and personal belongings were transferred to several Kyiv institutions. Rarities from his book

collection came to the VNLU as part of the collection of Baron Eduard Falz-Fein, who bought part of his library at auction in Monte Carlo and donated it to the VNLU in 1981.

S. Lifar's books in the collection of E. Falz-Fein are singled out with the help of his proprietary marks: signets, paper stickers, autographs, gift inscriptions, etc. They date from the 17th – early 20th c. Among them predominate Russian-language editions of the 18th-19th c. Widely represented editions of works by Russian and Ukrainian writers: O. Pushkin, V. Zhukovsky, A. Fet, M. Lermontov, I. Krylov, G. Derzhavin, M. Gogol, P. Kulish, and others. S. Lifar also collected various artistic lithographic albums, large-format editions with portraits, drawings, maps, etc. Essays on Russian imperial history, geography, descriptions of places, and collections of decrees are also contained in the collection. The church theme is represented by several copies of old prints in different languages and fonts. Cyrillic liturgical editions are also available in the collection. Several editions of the Bible in Old Slavonic and Dutch occupy a proper place in the collection.

The publication presents the features of individual copies of the collection. It is concluded that the book collection of S. Lifar is able to inform the inquisitive reader about new facets of the personality of its former owner. Scattered across various institutions and even countries, it is still waiting for its researchers.

The information is supplemented by a list with a brief descriptions and current shelf numbers.

Keywords: book collection, collecting, bibliophilism, book marks.